

Vážený pán predseda TTSk, vážený pán primátor, vážení prítomní,

1. svetová vojna priniesla veľa utrpenia. Porážka Rakúska – Uhorska však umožnila vznik Československej republiky. Česi a Slováci bojovali za Rakúsko - Uhorsko udatne, o čom svedčia napríklad správy o hrdinskom pôsobení 72. bratislavského pešieho pluku a 13. honvédskeho pešieho pluku v Slovenských novinách v januári 1915 a prinášali nemalé obete. Na území Slovenska podliehalo mobilizácii vyše 400 000 mužov (asi sedmina vtedajšieho obyvateľstva). Z nich asi 69 700 zahynulo a takmer 62 000 bolo zmrzačených. Postupne však odmietali bojovať za záujmy rakúsko-uhorskej monarchie a v Rusku, Taliansku a Francúzsku začali vstupovať do Československých légii. Pri ich nasadení do boja stáli Česi a Slováci často proti sebe na oboch stranách frontu. V bitke pri Zborove 1. - 2. júla 1917, ktorú si pripomíname, stáli proti sebe Česko-slovenská strelecká brigáda a 75. peší pluk z Jindřichovho Hradca a 35. peší pluk z Plzne 19. pešej divízie, tvorené prevažne Čechmi. Aj keď brigáda nemala ťažké zbrane, podarilo sa jej prelomiť silno opevnený front rakúsko-uhorských a nemeckých vojsk v úseku širokom 12 a pol kilometra do hĺbky až štyroch kilometrov. Okolnosť, že pri Zborove sa do boja zapojila taká veľká bojová jednotka dobrovoľníkov, poskytla dôkaz, že český a slovenský národ chce za svoju slobodu bojovať. Víťazná bitka a stála pri zrode bojovej tradície československej armády. 2. júl sa ešte v roku 1945 v Československu oslavoval ako Deň armády.

Strašná 1. svetová vojna skončila, 28. októbra 1918 bola vyhlásená Československá republika, ale Slovenskom zmietali nepokoje, ozbrojené jednotky na Slovensku zostali verné budapeštianskej vláde, a tak legionári namiesto návratu domov išli znova bojovať a zomierať, tentokrát za Československo. Domáce vojsko zložené z navrátilcov z rakúsko-uhorskej armády a členov Sokola síce obsadilo časť západného Slovenska (Sereď obsadil v ranných hodinách 9. decembra 1918 východočeský prápor), ale až po príchode Československých légii z Talianska a neskôr z Francúzska získala vláda v Prahe skutočne boj schopné vojská. K Seredi sa najviac viaže 34. peší pluk československých légii v Taliansku, od roku 1923 s čestným názvom pluk strelca Jana Čapka. Jeho 9. rota sa 10. januára 1919 premiestnila z Galanty do Serede, kde zabezpečovala strážnu službu namiesto rozpusteného Uhersko-hradištského práporu. V apríli 1919 zaujal celý 34. peší pluk priestor Sládkovičovo - Galanta – Križovany nad Dudváhom, pričom veliteľstvo pluku sídlilo v Seredi až do začiatku ofenzívy maďarskej Červenej armády 20. mája 1919. V polovici februára 1920 zaujal 34. peší pluk opäť priestor v okolí Serede, kde zostal až do polovice júla 1920. Boje na území Slovenska od 2. 11. 1918 do 14. 8. 1919 si vyžiadali životy 861 príslušníkov československej armády a ďalších 2 830 utrpelo zranenia. 1 960 mužov bolo nezvestných. Celkové straty československej armády počas bojov na Slovensku tak dosiahli až 12%.

Ako prejav vďaky bol na návrh podpredsedu Slovenskej ligy Ferdiša Jurigu pred Obecným domom v Seredi 30. júna 1929 slávnostne odhalený pomník padlým legionárom pri obrane Slovenska v roku 1919. Pomník zobrazoval legionára v rovnošate talianskych légii, ktorý bol dominantou Hlavného námestia a jedným zo symbolov Serede. V priebehu rokov 1958 - 1959 bol pred otvorením nového mosta cez Váh odstránený ako politicky nežiaduci. Komunistická strana sa hlásila k odkazu Maďarskej a Slovenskej republiky rád ako súčasť medzinárodného komunistického hnutia a pomník legionárov pripomínal ich porážku. Socha legionára bola potom podľa spomienok pamätníka plukovníka v. v. Ing. Ladislava Kováčika uložená pri plote starých kasární. Koncom 60. tých rokov zmizla definitívne. Až po viac ako šiestich desaťročiach sa monument vo forme repliky vrátil na svoje miesto. Občianske združenia Zväz vojakov Slovenskej republiky aj UN-Veteran Slovakia sa vo svojom programovom zameraní opierajú aj o odkaz Československých legionárov, popri odkaze slovenských dobrovoľníkov z meruôsmych rokov, Slovenského národného povstania, a považujú ho za významnú súčasť vojenských tradícií Ozbrojených síl SR.